

1. ΘΕΜΑ

Έκφραση αυτοπάθειας

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Η Μαρία χτενίζεται.

Ο δήμαρχος αυτοπροβάλλεται διαρκώς.

Ο Γιάννης καμαρώνει τον εαυτό του.

3. ΕΠΠΕΛΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Γ ΚΕΓ, 2 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Σχηματισμός των τύπων του ρήματος στη μεσοπαθητική φωνή

Ενεργητική και παθητική σύνταξη

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Αδυναμία κατανόησης της αυτοπαθητικής σημασίας σε περιπτώσεις που δεν υπάρχουν εμφανείς ενδείξεις.

(β) Αποφυγή παραγωγής αντίστοιχων δομών χωρίς την παρουσία εμφανούς δείκτη αυτοπάθειας.

(γ) Αδυναμία κατανόησης της αναφοράς των τύπων του *ο εαυτός μου* – αδυναμία ορθής παραγωγής αντίστοιχων δομών.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ως αυτοπάθεια ορίζουμε την περίπτωση κατά την οποία η ενέργεια ενός υποκειμένου κατευθύνεται / επιστρέφει στο ίδιο το υποκείμενο. Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις τρόποι με τους οποίους η αυτοπάθεια εκφράζεται συντακτικά:

A. ρητά και πρωτοτυπικά, με τη χρήση ενεργητικού ρήματος που δέχεται ως αντικείμενο τον κατάλληλο τύπο της αυτοπαθούς αντωνυμίας *ο εαυτός μου*:

Η Μαρία σταμάτησε να φροντίζει τον εαυτό της.

B. λιγότερο προφανώς, με τη χρήση ρήματος μεσοπαθητικής μορφολογίας με το πρόθημα *αυτο-*:

Ο ύποπτος αυτοπυροβολήθηκε (= πυροβόλησε τον εαυτό του).

Γ. ακόμα λιγότερο προφανώς, με τη χρήση ρήματος μεσοπαθητικής μορφολογίας (κυρίως με ρήματα που δηλώνουν σωματική φροντίδα ή πάθηση):

Ετοιμάστηκε να ξυριστεί και κόπηκε.

Οι περιπτώσεις B και Γ παρουσιάζονται εκτενέστερα στο σχετικό δελτίο.

Για την ενεργητική σύνταξη της αυτοπάθειας παρατηρούμε τα εξής:

(α) κανονικά η αντωνυμία *ο εαυτός μου* αναφέρεται στο υποκείμενο μιας πρότασης, έχει θέση άμεσου αντικειμένου και συμφωνεί μαζί του σε γένος και αριθμό:

*Να προσέχεις τον εαυτό σου.
Αυτοί δεν ξέρουν καν τους εαυτούς τους.*

Σπανιότερα είναι δυνατό να αναφέρεται σε κάποιον άλλο όρο της πρότασης:

*Του δείξαμε τον εαυτό του.
Του μιλήσαμε για τον εαυτό του.*

Οι αντίστοιχες προτάσεις με υποκείμενο σε γ' ενικό πρόσωπο είναι θεωρητικά αμφίσημες, όμως προτιμάται η αναφορά στο υποκείμενο:

*Ο Γιάννης του έδειξε τον εαυτό του (πιθανότερο σημείο αναφοράς: ο Γιάννης)
Ο Γιάννης του μίλησε για τον εαυτό του (πιθανότερο σημείο αναφοράς: ο Γιάννης)*

(β) Εκτός από άμεσο αντικείμενο, η αυτοπαθής αντωνυμία *ο εαυτός μου* μπορεί να εμφανίζεται και ως έμμεσο αντικείμενο:

*Έκανε ένα δώρο στον εαυτό του.
Έδωσε στον εαυτό της πίστωση χρόνου.*

Μπορεί επίσης να εμφανίζεται ως συμπλήρωμα ονοματικών σχηματισμών:

*Κλονίστηκε η εμπιστοσύνη της στον εαυτό της.
Βρέθηκε αντιμέτωπος με τον εαυτό του.*

(γ) Γενικά, μπορεί να εμφανίζεται και ως συμπλήρωμα προθέσεων (συνήθως *με, σε, για, από*) – και πάλι όμως αναφέρεται κανονικά στο υποκείμενο της πρότασης:

*Θύμωσε με τον εαυτό της.
Μην ανησυχείς για τον εαυτό σου.
Κλείστηκε στον εαυτό της.
Δεν μπορεί να ψηφίσει κατά του εαυτού του.*

(δ) Στις περιπτώσεις που ο τύπος *ο εαυτός μου / σου* κτλ. εμφανίζεται σε ονομαστική, ως υποκείμενο μιας πρότασης, κανονικά δε δηλώνει αυτοπάθεια, αλλά ερμηνεύεται εμφατικά, ως «εγώ ο ίδιος / αυτός ο ίδιος» κ.ο.κ.:

*Ο εαυτός σου φταίει και κανένας άλλος.
Ο εαυτός της τα δημιουργεί τα προβλήματα.*

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Σε πρώιμα επίπεδα οι μαθητές μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολία με το σταθερό γένος του «ο εαυτός» ακόμα κι όταν αναφέρεται σε άλλα γένη. Θα πρέπει λοιπόν να τονιστεί η συμβολή του τύπου της αντωνυμίας *μου, σου, του* κτλ. στην απόδοση γένους σε ολόκληρη τη φράση για τις ανάγκες της συμφωνίας με το σημείο αναφοράς.

Παρατηρείται άλλωστε σχετική ποικιλία στις περιπτώσεις του πληθυντικού – με κάποιες ίσως πολύ λεπτές διαφορές (*αγαπούν τον εαυτό τους / αγαπούν τους εαυτούς τους*).

Δεν είναι πάντα εύκολη η αντιστοίχιση ή η έλλειψη αντιστοιχίας με αυτοπαθείς δομές της μεσοπαθητικής. Συνήθως ό,τι μπορεί να εκφραστεί με το πρόθημα *αυτο-* και μεσοπαθητική μορφολογία, μπορεί και να «αναλυθεί» σε δομή ενεργητικής+ο *εαυτός του*,

λ.χ., αυτοπροβάλλεται = προβάλλει τον εαυτό του, ενώ δε συμβαίνει το ίδιο με τις απλές μεσοπαθητικές δομές αυτοπάθειας: *ζυρίζομαι* (αλλά πολύ σπάνια *ζυρίζω τον εαυτό μου*), *λούζομαι* (αλλά πολύ σπάνια *λούζω τον εαυτό μου*).

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΑΤ37: Παθητική φωνή: αυτοπαθητική και αλληλοπαθητική σημασία

ΑΤ39: Έκφραση αλληλοπάθειας

ΓΓ24: Εναλλαγή ενεργητικής-παθητικής φωνής

ΑΤ61: Αποθετικά ρήματα

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 368-369, 371.